

توسعه صادرات بر مبنای فقه اسلامی؛ چالش‌ها و راهکارها

سیده نازنین زهرا سال بهی^۱

چکیده:

صادرات به عنوان یکی از اصلی‌ترین عوامل توسعه اقتصادی کشورها، نقش بسزایی در رشد و پیشرفت اقتصادی دارد. در این راستا، اصول و قواعد فقهی اسلامی می‌توانند به عنوان یک راهکار مؤثر برای توسعه صادرات و تقویت روابط تجاری بین‌المللی در نظر گرفته شوند. ابتدا، در این مقاله به بررسی مفهوم و اهمیت صادرات بر مبنای فقه اسلامی می‌پردازیم. فقه به عنوان یک نظام حقوقی و اخلاقی در اسلام، قوانین و ضوابطی را برای رفتارهای تجاری و تجارت بین‌المللی تعیین می‌کند. در این مقاله، به بررسی اصول و مفاهیم فقهی از جمله عدل، امانت‌داری، عدم استقلال، حقوق مالکیت و تجارت عادلانه در صادرات، چالش‌هایی که در توسعه صادرات بر مبنای فقه اسلامی وجود دارند را مورد بررسی قرار می‌دهیم. این چالش‌ها می‌توانند شامل تفاوت‌های فرهنگی، تحریم‌های بین‌المللی، مسائل مالی و مالکیت فکری، قوانین تجارت بین‌المللی و مسائل اقتصادی باشند. همچنین، به تحلیل عوامل مؤثر بر توسعه صادرات بر مبنای فقه اسلامی و شناسایی موانع و مسائل مربوطه پرداخته و سپس، راهکارهایی برای حل و فصل این چالش‌ها و توسعه صادرات بر مبنای فقه اسلامی ارائه می‌شود. این راهکارها می‌توانند شامل تقویت آموزش و آگاهی درباره اصول فقهی تجارت، تشکیل تیم‌های مشاوره‌ای فقهی در سازمان‌ها، ایجاد سازوکارهای حمایتی و تشویق به ارتقاء اخلاق تجاری و اصول اسلامی در صنعت و تجارت باشند. همچنین، تحقیقات بیشتر در زمینه توسعه صادرات بر مبنای فقه اسلامی و تأثیر آن بر عملکرد صادرات نیز پیشنهاد می‌شود. در نهایت، این مقاله به این نتیجه می‌رسد که استفاده از اصول فقه اسلامی در توسعه صادرات می‌تواند بهبود قابل توجهی در عملکرد تجاری و اقتصادی کشورها داشته باشد. با ارائه راهکارهای مذکور، می‌توان موانع و چالش‌های موجود را برطرف کرده و بهبودی در عملکرد صادرات بر مبنای فقه اسلامی را تسهیل نمود.

کلیدواژه‌ها: صادرات، فقه اسلامی، اقتصاد، تجارت، چالش صادرات.

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت بازرگانی (بازاریابی) دانشگاه آزاد اسلامی واحد زرقان، فارس، ایران

مقدمه:

استفاده از منابعی مانند کتب فقهی، مقالات علمی و تحقیقات قبلی در این زمینه، به دانشمندان و محققان کمک خواهد کرد تا در تحلیل و بررسی صادرات بر مبنای فقه اسلامی بهبود و پیشرفتی مؤثر داشته باشند.

توسعه صادرات بر اساس فقه اسلامی با چالش‌های مختلفی مواجه است و نیازمند راه‌حل‌های ابتکاری است. فقه اسلامی یا فقه، مبنایی برای شیوه‌های اقتصادی و تجاری در امور مالی و بانکداری اسلامی است (سید جوادین و همکاران، ۲۰۱۴). با این حال، چالش‌هایی در درک و به کارگیری فقه در زمینه‌های مدرن وجود دارد، به‌ویژه در زمینه‌هایی مانند مدیریت نقدینگی بازار (عصولی و همکاران، ۲۰۱۸)، تبلیغات (کادر، ۲۰۱۵)، و استخدام کارمند در بانکداری اسلامی (ابراهیم و همکاران، ۲۰۲۰). این چالش‌ها مستلزم درک عمیق فقه اسلامی و کاربرد آن در محیط‌های معاصر است (عصولی و همکاران، ۲۰۱۸).

یکی از چالش‌های کلیدی، نیاز به درک بهتر فقه در میان اندرکاران بانکداری و مالی اسلامی است (ابراهیم و همکاران، ۲۰۲۰). این امر اهمیت رویکردهای آموزشی مانند یادگیری مبتنی بر مسئله را برای افزایش درک دانش‌آموزان از فقه و کاربرد عملی آن در سناریوهای زندگی واقعی برجسته می‌کند (Nasution و همکاران، ۲۰۲۳). علاوه بر این، کاربرد فقه اسلامی در زمینه‌هایی مانند واکسیناسیون (کوسیم، ۲۰۲۲)، پیشگیری از بحران‌های مالی (ابنو، ۲۰۱۸) و روابط زناشویی (فاروق، ۲۰۱۱) مستلزم بررسی دقیق و انطباق با شرایط معاصر است.

در پرداختن به این چالش‌ها، توجه به ماهیت چند رشته‌ای نوآوری در فقه اسلامی ضروری است (عصولی و همکاران، ۲۰۱۸). این پیچیدگی بر نیاز به درک عمیق فقه و کاربرد آن در زمینه‌های مختلف، از جمله اقتصاد، ویروس‌شناسی و تجارت تأکید می‌کند. (Aassouli et al., ۲۰۱۸; Kosim, ۲۰۲۲; Ibnu, ۲۰۱۸) علاوه بر این، نقش تفسیر یا تفسیر آیات قرآن به عنوان یک روش شناسی مهم در توسعه رشته اقتصاد اسلامی برجسته شده است. (فارونی، ۲۰۰۸)

چالش‌های توسعه صادرات بر اساس فقه اسلامی مستلزم درک جامع فقه و انطباق آن با شرایط مدرن است. رویکردهای آموزشی، ملاحظات چند رشته‌ای، و کاربرد تفسیر در رسیدگی به این چالش‌ها و تقویت توسعه مالی اسلامی و شیوه‌های تجاری ضروری هستند.

توسعه صادرات بر اساس فقه اسلامی با چالش‌های مختلفی مواجه است و نیازمند راه‌حل‌های ابتکاری است. بانکداری اسلامی و مالی با رشد اقتصادی مرتبط بوده است، همان‌طور که تجربه اندونزی نشان می‌دهد. علاوه بر این، امارات شواهدی از رابطه مثبت بین توسعه مالی، مالی اسلامی و رشد اقتصادی ارائه می‌کند. علاوه بر این، مسئولیت اجتماعی شرکت‌های اسلامی (CSR) در مؤسسات مالی خرد اسلامی، مورد بررسی قرار گرفته است و عناصر متفاوت مفاهیم متعارف CSR را هنگامی که مطابق با فقه

اسلامی به کار می‌رود، برجسته می‌کند. تأثیر مالی اسلامی بر تجارت خدمات بیمه در منطقه خاورمیانه نیز مورد بررسی قرار گرفته است و حمایت تجربی برای تأمین مالی اسلامی به منظور ارتقای توسعه و ثبات مالی ارائه شده است. علاوه بر این، انتخاب نیازهای اولویت‌دار برای جذب کارکنان در بانکداری اسلامی به عنوان یک جنبه حیاتی در کمک به توسعه امور مالی و تجاری اسلامی شناسایی شده است.

این مطالعات در مجموع بر نقش مهم مالی اسلامی، در توسعه اقتصادی و نیاز به راه‌حل‌های متناسب برای رسیدگی به چالش‌های توسعه صادرات بر اساس فقه اسلامی تأکید می‌کنند. این منابع بینش‌های ارزشمندی را در مورد رابطه بین مالیه اسلامی و رشد اقتصادی، کاربرد CSR اسلامی و تأثیر مالی اسلامی بر تجارت خدمات بیمه ارائه می‌دهند. این یافته‌ها به درک چالش‌ها و راه‌حل‌های بالقوه توسعه صادرات بر اساس فقه اسلامی کمک می‌کند.

چالش‌های توسعه صادرات بر اساس فقه اسلامی

توسعه صادرات بر اساس فقه اسلامی با چالش‌های مختلفی به ویژه در زمینه بانکداری اسلامی مواجه است. چالش‌های پیش‌روی مؤسسات بانکداری اسلامی در اندونزی، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است و نیاز به راه‌حل‌های نوآورانه برای رسیدگی به این مسائل را برجسته می‌کند. علاوه بر این، تجزیه و تحلیل تأمین مالی و رشد اقتصادی بانک‌های اسلامی بر اهمیت استفاده از مدل‌های پویا مانند مدل FMOLS برای اطمینان از ضرایب پایدار و ثابت تأکید کرده است. علاوه بر این، چشم‌انداز چالش‌های اسلامی برای تبلیغات در عربستان سعودی پیچیدگی‌های ادغام اصول اسلامی در شیوه‌های تجاری مدرن را روشن می‌کند، که نشان‌دهنده نیاز به رویکردی متفاوت برای بازاریابی در زمینه‌های اسلامی است.

در زمینه آموزشی، استفاده از یادگیری مبتنی بر مسئله (PBL) به عنوان نیروی محرکه در افزایش درک فقه شناخته شده است و بر اهمیت رویکردهای آموزشی نوآورانه در تعلیم و تربیت اسلامی تأکید می‌کند. علاوه بر این، پذیرش زمینه‌های فقه اسلامی، قانون اساسی برای روحانیون مسلمان در اندونزی بر تلاقی دین و سیاست عملی تأکید می‌کند و نیاز به درک جامع فقه اسلامی در زمینه‌های اجتماعی معاصر را برجسته می‌کند.

این منابع در مجموع بر ماهیت چند وجهی چالش‌های توسعه صادرات بر اساس فقه اسلامی تأکید می‌کنند که از ملاحظات اقتصادی و مالی گرفته تا ابعاد آموزشی و اجتماعی را شامل می‌شود. پرداختن به این چالش‌ها مستلزم رویکردی کل‌نگر است که اصول اسلامی را با شیوه‌های معاصر ادغام کند و بر نیاز به راه‌حل‌های نوآورانه متناسب با تلاقی منحصر به فرد فقه اسلامی و توسعه صادرات تأکید کند. با ترکیب این منابع، آشکار می‌شود که توسعه صادرات بر اساس فقه اسلامی مستلزم درک جامع چالش‌های بانکداری، آموزش و پرورش اسلامی و بسترهای اجتماعی است. پرداختن به این چالش‌ها نیازمند راه‌حل‌های

ابتکاری است که تلاقی منحصر به فرد اصول اسلامی با شیوه‌های معاصر را در نظر می‌گیرد.

توسعه صادرات بر اساس فقه اسلامی با چالش‌های مختلفی از جمله ادغام دین و علم در مؤسسات آموزشی اسلامی مواجه است. (۲۰۲۲، Hamami & Nuryana) علاوه بر این، نقش مکان شرکت به عنوان مقدمه‌ای برای توسعه منابع و قابلیت شرکت به اندازه کافی در مطالعات صادرات قبلی مورد توجه قرار نگرفته است (فریمن و استایلز، ۲۰۱۴). علاوه بر این، بین‌المللی شدن کسب‌وکارها و توسعه بیشتر بانکداری اسلامی، چالش‌هایی را در اجرای یک رویکرد اسلامی برای مسئولیت اجتماعی شرکت ایجاد می‌کند (Hanić & Smolo، ۲۰۲۲). علاوه بر این، نقش واسطه‌های مستقل در صادرکنندگان کوچک و متوسط رویکرد جدیدی را در ادبیات صادرات ارائه می‌کند (مدسن و همکاران، ۲۰۱۲). اهمیت رابطه واردات و صادرات در توسعه محصولات جدید توسط پیوند بین واردات و صادرات در تجارت نوظهور چین، در کالاهای زیست محیطی پشتیبانی می‌شود (مائو و وانگ، ۲۰۲۲). این چالش‌ها را می‌توان از طریق آموزش معلمان مبتنی بر داده در مدارس اسلامی که نقش مهمی در تعیین محتوا و قالب برنامه‌های آموزشی برای معلمان اسلامی، که در سازگاری با عصر دیجیتال با چالش‌هایی مواجه هستند، ایفا می‌کند. (Kholis، ۲۰۲۲)

منابع و مآخذ:

- Aassouli, D., Ebrahim, M., & Basiruddin, R. (۲۰۱۸). Can uigits promote liquidity management and sustainable development?. *Isra International Journal of Islamic Finance*, ۱۰(۲), ۱۲۶-۱۴۲. <https://doi.org/10.1108/ijif-12-2017-0055>
- Cader, A. (۲۰۱۵). Islamic challenges to advertising: a saudi arabian perspective. *Journal of Islamic Marketing*, ۶(۲), ۱۶۶-۱۸۷. <https://doi.org/10.1108/jima-03-2014-0028>
- Farooq, M. (۲۰۱۱). Analogical reasoning (qiyas) and the commodification of women: applying commercial concepts to the marital relationship in islamic law. *Icr Journal*, ۳(۱), ۱۵۴-۱۸۰. <https://doi.org/10.52282/icr.v3i1.585>
- Fauroni, L. (۲۰۰۸). Interpretation of verses on consumption (application of quranic economic tafsir). *Keuangan Islam Dan Peran Kesejahteraan*, ۸(۱). <https://doi.org/10.20885/millah.vol8.iss1.eng.art4>
- Ibnu, A. (۲۰۱۸). Ifsb role in preventing financial crises and islamic ethics perspective. *Ijtimā Iyya Journal of Muslim Society Research*, ۳(۲), ۱۵۰-۱۶۶. <https://doi.org/10.24090/ijtimaiyya.v3i2.1917>
- Ibrahim, M., Eprianti, N., & Yusup, A. (۲۰۲۰). Selection of priority needs for employee recruitment in islamic banking.. <https://doi.org/10.2991/assehr.k.20.225.076>
- Kosim, K. (۲۰۲۲). Understanding islamic law in the context of vaccination: reducing the doubt cast on covid-۱۹ vaccines. *HTS Teologiese Studies / Theological Studies*, ۷۸(۴). <https://doi.org/10.4102/hts.v78i4.7308>
- Nasution, A., Sidiq, E., Faujan, M., & Tabroni, I. (۲۰۲۳). Increasing understanding of fiqh: problem based learning (pbl) drives it all. *International Journal of Integrative Sciences*, ۱(۳), ۶۷-۸۰. <https://doi.org/10.50927/ijis.v2i2.3088>
- Seyed-Javadin, S., Raei, R., Irvani, M., & Safari, M. (۲۰۱۴). An explanatory analysis to identify and prioritize the challenges of islamic banking implementation: the case of i.r. iran. *International Letters of Social and Humanistic Sciences*, ۳۵, ۴۵-۵۵. <https://doi.org/10.18052/www.scipress.com/ilshs.35.45>
- Abduh, M., & Omar, M. A. (۲۰۱۲). Islamic banking and economic growth: the Indonesian experience. *International journal of islamic and middle eastern*

finance and management. doi:10.1108/170538391211216811

- Zarrouk, H., et al. (2017). Financial development, Islamic finance and economic growth: evidence of the UAE. Journal of islamic accounting and business research. doi:10.1108/jiabr-05-2015-0020
- Muhammad, S. (2020). Islamic Corporate Social Responsibility: An Exploratory Study in Islamic Microfinance Institutions. Journal of asian finance economics and business. doi:10.13106/jafeb.2020.vol7.no12,773
- Al-Fori, M., & Gani, A. (2022). The effect of Islamic finance on trade in insurance services in selected countries in the Middle East region. Journal of financial economic policy. doi:10.1108/jfep-04-2022-0091
- Ibrahim, M., et al. (2020). Selection of Priority Needs for Employee Recruitment in Islamic Banking. doi:10.2991/assehr.k.200225.076
- Rusydiana "ANALISIS PROBLEM PENGEMBANGAN PERBANKAN SYARIAH DI INDONESIA: APLIKASI METODE ANALYTIC NETWORK PROCESS" Esensi jurnal bisnis dan manajemen (2016) doi:10.15408/ess.v7i2,3073
- Farahani and Dastan "Analysis of Islamic banks' financing and economic growth: a panel cointegration approach" International journal of islamic and middle eastern finance and management (2013) doi:10.1108/170538391311329842
- Cader "Islamic challenges to advertising: a Saudi Arabian perspective" Journal of islamic marketing (2015) doi:10.1108/jima-03-2014-0028
- Nasution et al. "Increasing Understanding of Fiqh: Problem Based Learning (PBL) Drives it All" International journal of integrative sciences (2023) doi:10.55927/ijis.v7i2,3088
- Yahya and Sahidin "Relation of religion and practical politics: Contextual adoption of constitutional Islamic jurisprudence for Muslim clerics in Indonesia" Hts teologiese studies / theological studies (2022) doi:10.4102/hts.v78i1,7400
- Freeman, J. and Styles, C. (2014). Does location matter to export performance?. International Marketing Review, 31(2), 181-208. <https://doi.org/10.1108/imr-02-2013-0039>
- Hamami, T. and Nuryana, Z. (2022). A holistic-integrative approach of the muhammadiyah education system in indonesia. HTS Teologiese Studies / Theological Studies, 78(4). <https://doi.org/10.4102/hts.v78i4,7607>

- Hanić, A. and Smolo, E. (۲۰۲۲). Islamic approach to corporate social responsibility: an international model for islamic banks. *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management*, ۱۶(۱), ۱۷۵-۱۹۱. <https://doi.org/10.1108/imefm-07-2021-0284>
- Kholis, N. (۲۰۲۲). Data-informed teacher training in islamic schools to impact effective professional development. *Islamic Studies Journal for Social Transformation*, ۷۵-۹۵. <https://doi.org/10.28918/isjoust.v7i2.7077>
- Madsen, T., Moen, Ø., & Hammervold, R. (۲۰۱۲). The role of independent intermediaries: the case of small and medium-sized exporters. *International Business Review*, ۲۱(۴), ۵۳۵-۵۴۶. <https://doi.org/10.1016/j.ibusrev.2011.06.003>
- Mao, X. and Wang, P. (۲۰۲۲). Import–export nexus and china's emerging trade in environmental goods. *Growth and Change*, ۵۴(۱), ۱۵۷-۱۸۱. <https://doi.org/10.1111/grow.12644>
- Freeman, J. and Styles, C. (۲۰۱۴). Does location matter to export performance?. *International Marketing Review*, ۳۱(۲), ۱۸۱-۲۰۸. <https://doi.org/10.1108/imr-02-2013-0039>
- Hamami, T. and Nuryana, Z. (۲۰۲۲). A holistic–integrative approach of the muhammadiyah education system in indonesia. *HTS Teologiese Studies / Theological Studies*, ۷۸(۴). <https://doi.org/10.4102/hts.v78i4.7607>
- Hanić, A. and Smolo, E. (۲۰۲۲). Islamic approach to corporate social responsibility: an international model for islamic banks. *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management*, ۱۶(۱), ۱۷۵-۱۹۱. <https://doi.org/10.1108/imefm-07-2021-0284>

export development based on Islamic jurisprudence; Challenges and solutions

Abstract:

Export, as one of the main factors of economic development of countries, plays a significant role in economic growth and progress. In this regard, the principles and rules of Islamic jurisprudence can be considered as an effective solution for developing exports and strengthening international trade relations. First, in this article, we examine the concept and importance of export based on Islamic jurisprudence. Fiqh, as a legal and moral system in Islam, determines the rules and regulations for commercial behavior and international trade. In this article, we examine the principles and concepts of jurisprudence, including justice, trustworthiness, non-independence, property rights and fair trade in exports, and the challenges that exist in the development of exports based on Islamic jurisprudence. These challenges can include cultural differences, international sanctions, financial and intellectual property issues, international trade laws and economic issues. Also, it analyzes the factors affecting the development of exports based on Islamic jurisprudence and identifies the related obstacles and issues, and then provides solutions to solve these challenges and develop exports based on Islamic jurisprudence. These solutions can include strengthening education and awareness about jurisprudential principles of business, forming jurisprudential advisory teams in organizations, creating support mechanisms and encouraging the promotion of business ethics and Islamic principles in industry and commerce. Also, more research is suggested in the field of export development based on Islamic jurisprudence and its effect on export performance. Finally, this article concludes that using the principles of Islamic jurisprudence in export development can significantly improve the commercial and economic performance of countries. By providing the mentioned solutions, existing obstacles and challenges can be removed and improvement in export performance based on Islamic jurisprudence can be facilitated.

Keywords: export, Islamic jurisprudence, economy, trade, export challenge.